



En ny giv för Gävle

Petter Hojem och Ted Gabrielson



Om författarna

Petter Hojem är statsvetare från Universitetet i Oslo och arbetar på FORES. Tidigare har han arbetat vid Norska Utrikespolitiska Institutet och vid FN:s flyktingorgan UNHCR. Han har även en bred bakgrund från olika ideella organisationer.

Ted Gabrielson är civilekonom från Handelshögskolan i Stockholm. Han har tidigare varit verksam inom detaljhandeln med erfarenhet både av att starta och driva egna bolag.

Innehåll

Om författaren.....	1
Innehåll.....	2
Förord	3
Sammanfattning	4
1 Inledning	6
2 Förutsättningarna	7
Metod och teori	8
Företagsamma områden	9
3 Utbildning – kunskap om och för utveckling.....	11
Entreprenörskap på schemat.....	11
Högskolan och högkompetent arbete.....	12
Kluster och klister	12
Entreprenörskap och omställning vid högskolan	13
4 De stora företagen är viktiga! Men glöm inte de små	15
Var ligger fokus i dag? Var borde det ligga?.....	16
Småföretag, krisens vinnare?	17
Hur skapar man en entreprenörskapsanda? Exempel från grannen.....	17
5 Politiker måste agera –men också låta bli	20
Den regionala utvecklingsplanen	20
Kommunens roll.....	21
Företagsamhet även in i kommunens kärna?	23
6 Drömmen om en batterifabrik.....	24
Men varför vill inte regeringen rädda Gävle?.....	25
Exempel på det företagsamma Gävle finns!	26
Låt inte en bra kris gå till spillo!.....	27
7 Förslag till policy	28
Referenser	30

Förord

Svårt, men inte Mission Impossible.

Denna skiss till en ny giv för Gävle skiljer sig från många av FORES andra studier eftersom målet är så tydligt: att skaka om och skapa debatt om Gävles (och andra mellanstora svenska städers) framtid. Att bryta bruksmentalitetens kräftgång. Att gjuta nytt liv i en stad som Gävle möter hinder redan från start.

Den akademiska litteratur, som studien försökt stödja sig på, är ofta mycket svepande, med teoretiska resonemang om vad som betecknar framgångsrika regioner, utan återkoppling till vilka konkreta policybeslut som leder dit. Här har studien medvetet flyttat sig bort från trygga akademiska generaliteter till mer kontroversiella förslag.

Så mycket av de ekonomiska förutsättningarna beror också på nationell politik; företagsskatter, inkomstskatter, arbetsmarknadsregler och lönebildning – allt detta och mycket mer bestäms inte i Gävle.

Trots detta har dock Gävle kommun en hel del i egna händer; som lokal beställare av vård, skola och omsorg, som viktigaste partner till högskolan, som medspelare (eller motspelare) till lokala företag och deras etablering. Hur kopplingarna ska skötas rätt diskuteras en hel del i detta förslag.

Det är inte enkelt, många förslag kommer säkert kritiseras och andra besvaras med något liknande prövats utan effekt, men det är absolut ingen Mission impossible. Det räcker att se hur företagsamhet på många andra håll i Gästrikland lyft kommuner ur stagnation. Det som framstår som mest farligt är istället att fortsätta med en ekonomisk politik som garanterat inte lett till framgång.

FORES vill tacka professor Håkan Yllinenpää på Luleå Tekniska Universitet och professor Hubert Fromlet på Jönköpings Internationella Handelshögskola för att de delat med sig generöst i denna studie med råd, uppslag och underlag. Tack särskilt även till Ted Gabrielson, själv företagare, som fördjupat sig i det lokala näringslivet och diskuterat med många lokala företagare.

Ett stort tack också till Ohlininstitutet som kom med idén och där Gunnar Fröroth och Maria Malm varit till stort stöd. Ett särskilt tack även till Ohlininstitutets styrelseledamot Åsa Malmström, ledarskribent på Hälsingetidningar som diskuterat upplägget med utgångspunkt i en lokal debatt i Gästrikland.

Sist men inte minst vill vi tacka de tiotals företagare, tjänstemän, akademiker och politiker i Gävleområdet som skissat bilden tillsammans med oss av vad Gävle skulle kunna bli. Utan dem hade förslaget till ny giv för Gävle aldrig blivit av.

Martin Ådahl
VD FORES

Sammanfattning

Gävle står inför stora utmaningar. Finanskrisen slog hårt mot staden och nedläggningen av Ericsson lade sten på börda. Redan innan har man brottats med hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå och svagt företagande under en längre period. I detta liknar Gävle många svenska kommuner, som riskerar att hamna i kölvattnet av återhämtningen efter krisen. Gävle behöver en ny giv som kan lyfta staden.

Hoppet har på senare tid stått till en potentiell batterifabrik som undersöker möjligheten att etablera tillverkning i Gävle. Gävle kommun söker stöd från regeringen för att subventionera etableringen.

Mycket lite talar dock för att en batterifabrik är den verkliga lösningen för Gävle. Erfarenheten från tidigare kriser är att statliga ersättningsjobb som har försvunnit efter ett tag. Utländska företag med etableringsstöd har gått i konkurs. Flera forskningsrapporter drar slutsatsen att politiker inte är de bästa på att avgöra vilka som är framtidens jobb och som därför kan stödjas utan att kasta bort skattepengar.

Erfarenhet från tidigare kriser visar också en annan sak: städer med en stark entreprenörsanda klarar sig bättre genom kriser. Om en kommun har flera ben att stå på faller den inte på grund av ett företags nedläggning. Politikernas fokus borde därför vändas bort ifrån storskaliga industrietableringar och istället stödja den växande företagsamheten i Gävle. För att detta ska lyckas måste hela samhället engageras.

Studien fokuserar på tre faktorer som med rätt insatser kan gå ifrån att vara utmaningar till att bli möjligheter för Gävle: utbildningen, företagen och politikerna.

Gävleborna måste få bättre självförtroende och bli mer entreprenöriella från tidig ålder, den relativt starka närvaron för UF (Ung Företagsamhet) i Gävle måste byggas vidare på. Högskolan, som i dag sitter något isolerat i Gävles gamla regemente och vars inriktning hittills legat vid sidan av Gävles näringsliv, måste bli en resurs för det lokala näringslivet. Konkurrenten mellan friskolor i Gävleområdet, som hittills inte uppmuntrats av kommunen, måste utvecklas vidare och kopplas till Högskolans forskning inom utbildningsvetenskap och didaktik.

De stora företagen kommer i fortsättningen också att spela en viktig roll i Gävletraktens näringsliv, men mer fokus måste riktas mot de små och medelstora företagen som kan växa och anställa flera. De måste ges bättre förutsättningar att bidra till de stora industrierna i Gävletrakten, så väl som till människorna som bor där. Det gäller både enkla saker som att tillåta fler företag inom välfärdssektorn och svåra mer dramatiska grepp som att regeringen ge Gävle tillfälligt gynnsammare skatteläge för företagande inom en såkallad Urban Enterprise Zone. Gävle borde be staten om avdrag istället för bidrag.

Politikerna i Gävle har en viktig roll att spela. Utan ett starkt politiskt ledarskap kan inte situationen vändas. I dag verkar det tyvärr som att kommunen inte ger fullt utrymme för

det lokala näringslivet att blomstra. I vissa fall går kommunen in som företagare själva istället och konkurrerar ut entreprenörer. Resultatet är att man har fastnat i utvecklingen. Detta är inte unikt för Gävle, men det finns också positiva exempel på kommuner som har lyckats bryta trenden i Gästrikland, mindre kommuner som skapat närhet i politiken till näringslivet och det civila samhället som Ockelbo och Ovanåker. Kommunen måste bli en stark ledare, dock kanske inte en stark företagare.

Den nya giv som presenteras i detta policy paper är tänkt att bringa städer som Gävle i nya, mer dynamiska banor, från defensivt bevarande till att öppna för nytt. En sådan ny giv för Gävle har bättre långsiktiga förutsättningar.

1 Inledning

8:e december 2009 kom meddelandet från Ericsson att fabriken i Gävle skulle läggas ner. Omkring ett tusen människor sammanlagt kom att förlora sina jobb på Ericsson och hos underleverantörerna i Gävle-området¹. En lång historia av tillverkning, med anor i gamla Svenska Radioaktiebolaget, var nu över. Nedläggningen kom oväntat eftersom företaget gick med vinst, men samtidigt fanns också möjligheter till besparingar genom att förlägga verksamheten till lågkostnadsländer.²

Ericsson hade varit ett ledande företag i Gävle-området. Som ett av de största företagen, dessutom inom en tillväxtbransch, gav det möjlighet för utveckling av näringslivet i Gävle. Flera forskare har pekat på vikten av så kallade "lokomotivföretag" för lokal utveckling,³ och Gästrikland har sedan lång tid tillbaka byggt sitt välstånd på storföretagen. Vad händer nu med ett Gävle i kris? Ska gävleborna skåla godnatt i sin Mackmyra-whisky eller finns det möjligheter för revansch?

Denna studie undersöker möjligheterna för regional utveckling i Gävletrakten, trots finanskris och industriell kris. Studien består av fem huvuddelar. Första delen ger en introduktion av situationen i Gävle-trakten och presenterar kort några teoretiska ansatser. Den andra delen fokuserar på utbildningens roll i Gävles utveckling. Del tre behandlar de små och stora företagens situation i området. I den fjärde delen fokuserar vi på hur offentliga aktörer på olika nivåer kan bidra till utveckling i Gävle. Slutligen ger vi en bild av hur politiker har agerat i samband med finanskrisen och Ericssons nedläggning och vad detta säger om Gävles framtida möjligheter.

Syftet med denna studie är att bidra till debatten om Gävles framtida utveckling. Den utgår ifrån att målsättningen är högre ekonomisk tillväxt, det vill säga fler företag och fler jobb. Den fokuserar inte på frågor som till exempel social och ekonomisk utjämning, jämställdhet, klimatanpassning et cetera. Trots att studien inte diskuterar dessa frågor, kan de lika fullt ur en politisk synvinkel prioriteras framför ett mer dynamiskt näringsliv och en mer expansiv industri där dessa står i konflikt. Det bestämmer politikerna och i sin tur väljarna.

Tack till Louise Lorentzon, Clara Sandelind, Maria Malm och Åsa Malmström samt alla vi intervjuade för inspel, information och intresse.

¹ Sveriges Radio, 24 mars 2010

² Dagens Arbete, 8 December 2009

³ Se till exempel Lundgren & Ylinenpää 2000, "Regional dynamik vid Bottenviken; en jämförande analys av utvecklingen i Norra Österbotten, Norrbotten, Uleåborg och Luleå" s. 19

2 Förutsättningarna

Gävles grundförutsättningar för revitalisering och utveckling finns på samma plats som de alltid har funnits: i folket som bor där samt i naturen och geografin som utgör regionen. Låt oss börja med kartan.

Gävle kommun ligger strategiskt i södra Norrland vid E4:an som binder samman Sverige från norr till söder. Från Stockholm tar det mindre än två timmar att köra till Gävle, från Arlanda flygplats tar tåget ungefär en timme, och universitetsstaden Uppsala är ännu närmare. Kommunikationerna är alltså bra.

Näringslivet i regionen präglas, förutom av Ericsson, av industri inom kartong- och papperstillverkning samt stål och metall. En relativt sett större andel av befolkningen i länet är anställd inom dessa näringsgrenar än i resten av landet, och det finns flera stora företag som Korsnäs och Sandvik. Vidare är Gävle residensstad i Gävleborgs län och har därmed en del arbetstillfällen inom administration. Staden har också en högskola med 12 000 studenter och ett viktigt sjukhus som behandlar patienter från både Gästrikland och delar av norra Uppland. Utöver allt detta har staden en attraktiv stadskärna och ligger vackert vid Gävleån.

När det gäller demografisk utveckling är bilden mindre entydigt positiv. Gävle kommun har ökat i storlek de senaste decennierna, dock kanske något långsamt. År 1950 bodde 71 413 personer i Gävle, medan siffran var 94 352 år 2009. Under samma period växte Umeå från 46 282 till 114 075 invånare. På länsnivå däremot har befolkningsstorleken utvecklats från 284 934 år 1950, till en topp på 294 412 år 1975, och sen ner till 276 220 i fjol. Ser man mer specifikt på det potentiella arbetskraftsutbudet i Gävle, som för enkelhets skull kan räknas som alla i åldrarna 20-64 som bor i Gävle eller på pendlingsavstånd, har detta de senaste tio åren konstant legat på strax under 90 000 personer.

Gävleborg, och kanske på längre sikt även Gävle, har därmed en demografisk utmaning framför sig där utflyttningen från länet är ett stort problem. Att människor flyttar hemifrån för att läsa vid universitetet eller arbeta några år utomlands är inte problemet. Tvärtom, som vi ska titta närmare på lite senare, är det bra för kreativitet och entreprenörskap att man får in nya idéer och inspiration utifrån. Problemet är när människor som flyttar hemifrån aldrig flyttar tillbaka. Det finns visserligen återvändare, men en del av de som flyttar hem är gamla och kommer inte att arbeta eller starta nya företag. I synnerhet är det många kvinnor i åldrarna 20-30 som flyttar och aldrig kommer tillbaka vilket förstärker den negativa effekten på befolkningsutvecklingen. År 2009 översteg antalet bortgångna de nyfödda med 550 personer. Det som håller tillbaka en än mer negativ utveckling är invandringen från utlandet.

Låt oss nu titta på vad som karakteriserar människor som bor i Gävle och Gävleborg. Befolkningen i Gävleborg är något äldre än i de flesta län i Sverige. Medelåldern för hela Sveriges befolkning var 41,0 år under 2009, medan den i Gävleborg var 43,2 år. Enbart Kalmar hade en äldre befolkning. Inom Gävleborg var dock skillnaderna ganska stora,

från 41,2 år i Gävle till 45,2 år i Söderhamn. Ser vi på utbildningsnivå kan man konstatera att Gävleborg har en relativt lågutbildad befolkning. I befolkningen mellan 25 och 64 år hade ungefär 28 procent av befolkningen i Gävleborg eftergymnasial utbildning, den lägsta siffran i hela Sverige.

Arbetsmarknaden ger också en negativ bild då Gävleborg under 2009 hade Sveriges näst högsta arbetslöshet (enbart Örebro län låg högre). Dessutom hade Gävleborg fler varsel (17,2 per tusen invånare) registrerade än något annat län, vilket gör prognosen för länet ännu sämre. Samtidigt var aktivitets- och sjukersättningsnivån bland de högsta i Sverige. Småföretagandet och nyföretagandet ligger också under genomsnittet även om Gävleborg inte tillhör de län som ligger allra sämst. Länets svåra arbetsmarknadssituation är känd både i länet och i resten av Sverige.⁴

Som siffrorna visar hade Gävle och Gävleborg stora utmaningar redan innan Ericsson tog beslutet att lägga ner sin fabrik. Men trots svåra förutsättningar har regionen en möjlighet att revitaliseras. Inom landet finns flera exempel på regioner som har lyckats bryta dåliga mönster. Jönköpings län hade, trots en relativt lågutbildad och gammal befolkning, under 2009 en av Sveriges lägsta arbetslöshetsnivåer. Jämtland och Gotland är bland de regioner i Sverige som har högst nyföretagande. Denna studie kommer därför genom att beskriva Gävleregionens utmaningar också visa på dess möjligheter.

Metod och teori

Denna studie bygger i huvudsak på fyra källor: forskningsrapporter, nyhetsartiklar, myndighetspublikationer och intervjuer. Vi har haft möten med entreprenörer, riskkapitalister, tjänstemän och forskare. Dessa har berättat om sin syn på problemen i Gävle, vilka utmaningar de själva har upplevt i sitt arbete och om åtgärder de tror kan bidra till revitalisering. På det sättet har vi försökt få en bredare bild av situationen i Gävle och vad som kan få hjulen i rullning i regionen. Informanterna har blivit anonymiserade i själva studien och vi svarar helt för rapportens slutsatser.

Den huvudsakliga teoretiska ansatsen bygger på två breda spår: det ena är den så kallade triple helix-teorin, som säger att regional utveckling kan åstadkommas när och där näringsliv, akademi/forskning och offentlig sektor samverkar på ett sätt som driver fram innovationer och idéer, nya företag, nya jobb och därigenom mer värdeskapande för hela samhället.⁵

Teorin är självfallet en idealbild och i praxis har det visat sig fungera på olika sätt. Offentlig sektor har i många fall spelat en mindre och stödjande roll där den huvudsakliga samverkan sker mellan akademi, stora och små företag.⁶ Teorin har dock haft ett starkt inflytande på den regionala utvecklingspolitiken och forskningspolitik, vilket syns tydligt på hur myndigheter som Vinnova, Tillväxtverket (f.d. Nutek) och Tillväxtanalys arbetar.

⁴ CMA - Centrum för Marknadsanalys AB (2007), "Attitydundersökning - Gävleborg", augusti, s. 8.

⁵ Laestadius 2007, "Vinnväxtprogrammets teoretiska fundament", s. 47-52.

⁶ Johansson, Wincent & Ylinenpää (2007), "Triple-Helix-konceptet som funktionell modell eller retorisk återvändsgränd? En analys av rollförväntningar i Process-IT Innovations"

Det andra teoretiska spåret kretsar kring entreprenörskap. Vi har valt en kort definition: en entreprenör är någon som kan skapa affärsmöjligheter. Om den triple helix-baserade modellen skall lyckas är det viktigt att entreprenören finns med, eftersom det inte är tillräckligt med goda intentioner och övergripande statliga program. Det krävs en person för att skapa nya företag av nya idéer.

I forskningslitteraturen generellt har entreprenörskap ofta setts som en planerad, rationell process. Man har haft ett mål, och utifrån en analys av vad som krävs för att nå det målet har entreprenören tagit vissa förnuftiga beslut. Så är det sällan i verkligheten. Enligt Saras Sarasvathy⁷ utgår ofta nyföretagande från det motsatta: man tar de resurser och förutsättningar man redan har, och utvecklar utifrån det en idé och ett företag. Det är en kreativ process. Ofta skapar entreprenören marknaden för sin produkt och inte tvärtom.

Detta gör det också svårt för politiker och tjänstemän att ”skapa” entreprenörskap eftersom processen inte kan fångas i ett standardiserat formulär. Entreprenören är kreativ. Snarare är det viktigt att strukturerna som möter de blivande företagarna är flexibla och kan värdera både personer och idéer eftersom behoven är så skiftande.

Företagsamma områden

Att vissa områden kännetecknas av stark företagsamhet och entreprenörsanda är väl etablerat. Två sådana områden är Gnosjöregionen och Norditalien. Frågan är varför det är så och vilka faktorer som är viktiga. Putnam, som studerade just Norditalien, argumenterar för att sådana regioner kännetecknas av högt så kallat socialt kapital. Socialt kapital är enligt Putnam karaktärsdrag i sociala livet –nätverk, normer och förtroende –som gör det möjligt för deltagare att agera tillsammans mer effektivt för att nå gemensamma mål.⁸ Kortfattat kan sägas att starka nätverk ger korta avstånd mellan människor.

Entreprenörskapsandan i till exempel Gnosjö kan förklaras utifrån den livliga föreningsverksamheten som gör nätverken starka och ger människor snabb tillgång till extra kompetens och kunskap, såväl som inspiration. Nyföretagande kan beskrivas som en problemlösande aktivitet. Entreprenörer i regioner med starka nätverk har möjlighet att mobilisera flera för att lösa problem.

Vikten av nätverk illustreras också i intervjun med entreprenören bakom Gefle Testteknik som betonar att han hade många företagare i sin umgängeskrets. Detta har också politikerna uppfattat, och det finns därför flera exempel på att det offentliga har tagit initiativ till att utveckla särskilda nätverk, till exempel riktat mot kvinnor.

Utöver entreprenörens drivkraft, nätverk och samverkan för innovation spelar också andra faktorer en viktig roll. Exempel på dessa är företagets villkor, utbildningens

⁷ Sarasvathy 1998, *How do firms come to be? Towards the theory of the prefirm*; Sarasvathy 2001, ”Causation and Effectuation: Toward a theoretical shift from economic inevitability to entrepreneurial contingency”

⁸ Vår översättning. Putnam (1995), ”Tuning In, Tuning Out: The Strange Disappearance of Social Capital in America”, s. 664-665.

förutsättningar och politikernas agerande.⁹ Studien är inte en komplett inventering av varken läget eller möjligheterna för regionen, utan fokuserar på det vi ser som de viktigaste tillväxtfaktorerna.

⁹ Se exempelvis den något utdaterade, men exemplifierande studien av Henrekson (2001), "Institutionella förutsättningar för entreprenörskap och företagstillväxt"

3 Utbildning – kunskap om och för utveckling

Låt oss först se på grundskolan och gymnasiet. Gävleborg brottas med Sveriges lägsta gymnasiebetyg. Detta påverkar inte bara gävlebornas möjlighet att söka högre utbildning utan även att öka kompetensen i lokala företag och utveckla nya högkompetenta jobb. Det påverkar också gävlebornas självbild. Ska man få fart på Gävle måste man därför få fart på skolan. Det kräver långsiktighet, då en regions utbildningskultur sitter djupt rotad.

Skolan kan förbättras på flera sätt. Mer resurser kan läggas på varje elev och kompetensen hos lärarna kan höjas. Lärarlyftet som infördes av regeringen 2007 hade som syfte att göra det billigare för kommuner att vidareutbilda lärare genom att staten stod för en del av notan. Lärare fick erbjudande om att vara tjänstlediga med 80 procent lön under studietiden. Staten betalar 70 procent av kostnaden, medan kommunen står för 30 procent.

Utnyttjandet av de möjliga bidragen till Lärarlyftet har varierat mellan olika kommuner från nära noll till 100 procent. I Skolverkets lista från 2008 kom Gävle på plats 95 från botten, med ett ganska lågt utnyttjande på 55 procent. Ovanåker däremot utnyttjade medlen till 100 procent, med andra ord gavs så många lärare som möjligt chansen att vidareutbilda sig.¹⁰

Siffrorna ger dock inte hela bilden av lärares möjligheter att utveckla sina kunskaper inom ramen för Lärarlyftet. En rapport från Lärarförbundet från 2008 pekade på att en del kommuner också var tröga med att erbjuda vidareutbildning till sina lärare. Socialdemokratiskt styrda kommuner var generellt mindre benägna att satsa på lärarlyftet än andra.¹¹ Också enkätsvar från Gävle pekar på samma tendens, enligt vår källa på Lärarförbundet.

Entreprenörskap på schemat

Det är också viktigt att gymnasieutbildningen ger mening och möjlighet för vidare arbete i regionen. Ett positivt exempel är Sandvik AB:s samarbete med Sandvikens kommun inom naturvetenskap, teknik, matematik och IT. Man kan tänka sig liknande samarbeten inom andra branscher och med andra lokala företag, som de inom pappersindustrin, lantmäteri/geografiska infosystem och radiomätteknik.

Samarbete med näringslivet har varit ett framgångsrecept på andra håll. Till exempel har Rinkebyakademien varit ett strålande exempel på just detta, då man i ett område med stora utmaningar har lyckats lyfta eleverna och deras betyg. Mentorerna, sponsring

¹⁰ Dagens Samhälle, 15 april 2009

¹¹ Lärarförbundet (2008), "Lärarlyftet – blir det något lyft för Sveriges lärare?", januari, s. 6.

och föreläsningar – flera möjligheter finns. På det sättet kan Gävle långsiktigt förse de lokala företagen med kompetent arbetskraft. En av våra källor med koppling till det lokala näringslivet i Gävle menar också att gymnasierna har blivit mer öppna gentemot företagen de senaste åren.

Det är också viktigt att lära de unga gävleborna hur man startar egna företag. Då måste också lärarna kontinuerligt utbildas i entreprenörskap så att de kan använda detta i sin undervisning, vare sig det är metallslöjd, engelska eller matematik. Alla elever borde även få möjligheten att utveckla sin entreprenörsanda genom specifika kurser på skolan. Ung Företagsamhet (UF) har en viktig roll i detta. UF:s verksamhet i Gävleborg utmärker sig som en av de bästa i Sverige.¹² I flera intervjuer har vi mött uppfattningen att UF Gävleborg utträttar ett mycket betydelsefullt arbete i regionen. De nuvarande regeringspartierna har också föreslagit ökade resurser till Ung Företagsamhet så att organisationen kan erbjuda fler kurser till skolorna. Detta är positivt, och det är viktigt att kommunen också i framtiden skapar bästa möjliga förutsättningar för utbildning inom entreprenörskap.

Högskolan och högkompetent arbete

Låt oss nu fästa uppmärksamheten på Högskolan i Gävle (HiG). HiG grundades 1977 och säger sig ha ungefär 12 000 studenter, även om antalet heltidsstudenter är väsentligt lägre, runt 6000¹³. Flera av de personer vi har intervjuat menar att HiG inte har spelat den centrala roll i Gävles utveckling som man har kunnat önska. I huvudsak är problemet att HiG:s fokusområden inte överensstämmer med det lokala näringslivet. I dag koncentrerar HiG sig på byggd miljö,¹⁴ hälsofrämjande arbetsliv och utbildningsvetenskap/didaktik/ämnesdidaktik. Näringslivet i Gävleborgs län är däremot koncentrerat inom stål- och verkstads- (t.ex. Sandvik AB) samt skogs- och pappersindustrin (t.ex. Korsnäs).

Medan flera av våra källor alltså pekat på HiG:s bristande betydelse för den lokala och regionala utvecklingen, har få gett uttryck för motsatt ståndpunkt. Dels har HiG:s inriktningar gjort att de unga människor som har flyttat till Gävle varit tvungna att efter studier söka jobb på andra ställen eftersom den lokala arbetsmarknaden inte har kunnat erbjuda kvalificerade jobb åt dem. Dels har inte HiG kunnat utbilda kvalificerad arbetskraft åt det befintliga näringslivet, eller verka som inkubator för nya företagsidéer.

Kluster och klister

Ett positivt exempel på högskolans samverkan med näringslivet är HiG:s bidrag till utvecklingen av kompetensen kring Geografiska Informationssystem (GIS). Lantmäteriet har länge haft sitt huvudkontor i Gävle vilket har skapat ett centrum för geografisk kompetens. På HiG finns ett litet forskningsinstitut som är inriktat mot GIS, och skolan

¹² Se till exempel Gefle Dagblad, 11 september 2008

¹³ Region Gävleborg 2009, "Möjligheter nära dig. Regionalt utvecklingsprogram Gävleborg 2009-2013"

¹⁴ Med byggd miljö avses sammanhang alla byggda miljöer och de fysiska sambanden mellan dem och omfattar såväl inomhus- som utomhusmiljö. Den byggda miljön påverkas direkt eller indirekt av sociala, ekonomiska och miljömässiga faktorer.

erbjuder även utbildning inom området. Flera företag inom branschen finns representerade i Gävle, däribland ESRI-S som enligt sin hemsida är Nordens ledande leverantör av GIS.

Kommunen stödjer tillväxten genom Future Position X (FPX), en ideell förening med uppgift att bygga och främja kompetensen och klustret kring GIS i Gävle. FPX finansieras av Tillväxtverket. Det ser ut som om man har lyckats bygga upp ett välfungerande nätverk av företag med tyngdpunkten i Teknikparken, en företagspark med drygt hundra företag. Däremot är det svårare att mäta eller spekulera kring det sanna värdet som skapas i Teknikparksklustret i allmänhet och FPX i synnerhet. Klart är att GIS är en framtidsbransch som växer i Gävle, med möjlighet att skapa nya lokala företag och att attrahera utländska investeringar.¹⁵

På ett mer generellt plan är Teknikparkens uppgift att bidra till innovativ utveckling i regionen. Den driver dels egna projekt, dels en inkubator som kallas Movexum. Teknikparken grundades av regionens storföretag, men de drog sig ur på grund av olika målsättningar och sålde tillbaka bolaget till den ideella föreningen (kommunen). Man försöker nu återknyta kontakten med de stora företagen eftersom de har en stor betydelse för området.

Utöver GIS fokuserar Teknikparken nu på ett radiocenter samt cleantech.¹⁶ Tidigare har insatserna spritts över ett för stort antal områden och denna fokusering är ett bra sätt att genom specialisering öka kompetensen inom några få områden. På Teknikparkens hemsida finner man emellertid att företagen på plats arbetar med allt från GIS till fotboll till whiskey. Om syftet är att föra samman företag för att dessa på ett effektivt sätt ska kunna samarbeta och utbyta idéer, kan man fundera över om det mest lämpliga är att samla företag som är så olika.

Entreprenörskap och omställning vid högskolan

Låt oss kort återgå till HiG. Det finns en del positivt att belysa med högskolan. Dels finns som nämnt GIS-inriktad utbildning, samt andra ingenjörsutbildningar som kan förse de lokala företagen med kompetent arbetskraft. Dels har HiG i över tio år erbjudit rådgivning till studenter som vill bli entreprenörer genom det som kallas Drivhuset, en stiftelse som finns centralt placerad på campus. Enligt våra uppgifter är det också en målsättning för HiG:s nya ledning att orientera högskolan mer mot det lokala näringslivet.¹⁷

Det kan dock tänkas att processen kommer att bli svår eftersom den påverkar många arbetsplatser på skolan och kan därför komma att möta motstånd. Det kommer också att ta tid att etablera nya utbildningsprogram och utöka de befintliga. Det är därför viktigt att politikerna skapar förutsättningar för att den kompetens som finns vid HiG kan

¹⁵ Se till exempel Gefle Dagblad, 13 februari 2010

¹⁶ Cleantech (miljöteknik) är ett sammanfattade begrepp för tekniska lösningar som syftar till att vara miljövänliga, till exempel utveckling av vindkraftverk, miljövänliga bilar eller nedbrytbara kemikalier i industriprocesser och vattenreningsverk. I många fall sammanfaller lösningar för miljöteknik med lösningar för kvalitetsteknik.

¹⁷ Se HiG Högskolestyrelsen 2009, "Forsknings- och utbildningsstrategier för Högskolan i Gävle 2009 – 2012", s. 12.

utvecklas och kommersialiseras. Särskilt gäller detta forskningsområdet utbildningsvetenskap, som vi kommer tillbaka till senare i studien. Vi vill också betona att det inte ska vara en ensidig process där högskolan måste vända sig mot näringslivet, utan även att kommunen och näringslivet mer aktivt måste samarbeta med HiG. Goda exempel finns runtomkring i landet, till exempel i Luleå där Luleå Tekniska Universitets rektor ingår i Luleå Näringsliv AB:s styrelse.

4 De stora företagen är viktiga! Men glöm inte de små

Gästrikland är traditionellt sett ett landskap präglat av stora företag. Trots att många av de stora företagen har växt, har det inte återspeglats i antalet anställda. Snarare tvärtom, eftersom de har blivit effektivare och mer automatiserade. Färre personer har producerat mer, så kallad "jobless growth". Kommuner som är beroende av stora företag kan alltså få problem med arbetsmarknaden, särskilt under lågkonjunktur, men också under bättre tider. Som jämförelse har tjänstesektorn och detaljhandeln inte påverkats i lika stor utsträckning av lågkonjunkturen som industrin de senaste åren. Tillväxten inom sysselsättningen har också varit störst inom tjänstesektorn.

Men de stora företagen *är* viktiga för Gävle och deras behov måste tas med i beräkningarna. De står för en stor del av värdeskapandet i länet och många arbetsplatser, både direkt och genom lokala underleverantörer. Detta gäller särskilt inom de traditionella kärnområden som präglar Gävleborgs industri. Under perioden 1993-2005 minskade det totala antalet sysselsatta i industrin i länet med netto 1256, medan antal anställda växte med totalt 2 766 inom metallvaruindustrin, stål- och metallverk, träindustrin och övrig tillverkningsindustri.¹⁸ Trenden är med andra ord att industrisektorn som helhet har tappat arbetstillfällen, men också att de företag som funnits kvar har blivit alltmer specialiserade för att möta den globala konkurrensen.

Utöver att vara viktiga arbetsgivare och värdeskapare spelar även de stora bolagen en viktig roll i att utveckla nya innovationer och teknologi, som kan skapa större värde i framtiden. Sandvik AB är ett sådant exempel. Företaget satsar i dag fyra procent av sin omsättning på forskning och utveckling, runt tre miljarder kronor per år. Det kan jämföras med HiG:s forskningsbudget som 2009 var på 112 miljoner kronor. Tack vare företag som Sandvik AB, med över 5000 aktiva patent,¹⁹ har Gävleborgsregionen Sveriges högsta patentfrekvens.²⁰

Tyvär landar inte så mycket av Sandviks forskningsresurser i Gävletrakten. Sandvik samarbetar med HiG, andra stålföretag, offentliga institutioner och högskolor genom Triple Steelix. I en studie av det samarbetet konkluderar författarna att de lokala högskolorna inte håller tillräckligt hög nivå för att kunna spela en viktig roll för de stora företagen. Däremot har de små och medelstora företagen större utbyte av samarbetet med högskolorna, det offentliga och storföretagen.²¹

Mycket mer kan sägas om de stora företagens viktiga roll i lokal utveckling. Samtidigt kan man från andra delar av Sverige se att stora företag med stort värdeskapande inte har kunnat göra regioner dynamiska. Norrbotten har i dag Sveriges tredje största

¹⁸ Region Gävleborg 2009, s. 27.

¹⁹ Se <http://www.sandvik.se/>, "Forskning"

²⁰ Region Gävleborg 2009, s. 17.

²¹ Laestadius & Nuur 2007, "Regionalt innovationssystem som politisk praktik; en fallstudie av Triple Steelix"

bruttoregionalprodukt per invånare, efter Stockholm och Västra Götaland. Ändå är länets arbetslöshet bland de högsta i Sverige.

En viktig orsak till att Norrbotten och Gävleborg inte drar så stora fördelar av de stora företagen som man hade kunnat förvänta sig är det faktum att det inte finns någon lokalt bestämd fastighetsskatt i Sverige. Den nya kommunala fastighetsavgiften på bostäder tillfaller kommunen, dock sänks kommunens bidrag från staten med samma summa. Fastighetsskatten för industrierheter är fortfarande statlig.

En möjlig reform där fastighetsskatt på industrierheter läggs på lokal nivå skulle kunna öka vissa kommuners inkomster från stora industriföretag. Det skulle utöka den lokala skattebasen som i dag i huvudsak består av den kommunala inkomstskatten. Däremot skulle det också betyda att kommunernas ekonomier får en mycket större spridning, då några kommuner skulle tjäna mer på en sådan reform än andra. Faran är också att det ger kommunerna mindre incitament för att skapa bättre förutsättningar för jobbskapande.

En annan viktig orsak till att delar av Sverige saknar dynamiskt näringsliv trots de stora företagen på platsen är att dessa ofta har skapat så kallad bruksmentalitet. Begreppet har ingen entydig definition, men det sägas ofta vara antonym till entreprenörsanda. Något överdrivet och karikerat kan man säga att fokuset kring *ett* stort företag har resulterat i att människorna inte är vana att tänka i termer av affärsmöjligheter. Man är van med att vara anställd och man är van med att någon annan har huvudansvaret.²²

Var ligger fokus i dag? Var borde det ligga?

En intervjuad riskkapitalist med god kunskap om Gävletrakten menade att de stora företagen i dag var "styvmoderligt behandlade [...] trots att resurserna finns där." Detta stämmer dock inte med flera intervjuer där vi har fått höra att Gävle kommun redan har ett storföretagsfokus. Enligt en källa har kommunen mött nedlägningsvarslet hos Ericsson med att man "snarare söker ett nytt storföretag än att man har insett att ett sådant skulle kunna växa fram om man fick fart på nyföretagandet". Den senare tidens fokus på Boston Powers eventuella etablering i Gävle illustrerar detta, och beskrivs mer i detalj nedan. En person med en central position i Gävles näringsliv bekräftar kommunens fokus på storföretagen. Enligt honom borde kommunen satsa på mindre företag eftersom att de stora påverkas mer av statliga regler och beslut.

Små och medelstora företag finns inom alla typer av branscher. Det är inte bara frisörer och mataffärer, utan även högteknologisk tillverkning och tjänsteföretag med högt förädlingsvärde. I många fall är det i samverkan med små, innovativa företag som de stora företagen kan utvecklas. Dessutom kommer morgondagens stora företag att börja som ett småföretag. Det måste därför bli lättare för personer med stora idéer att starta små företag som kan växa.

Mindre företag har annorlunda behov än de stora. Som nämnt tidigare har de större utbyte av samarbete med andra företag och högskolorna. Eftersom de ofta saknar egna resurser för att utveckla och testa nya produkter är det viktigt att det finns resurser till

²² Se till exempel Bergdahl (1997), *Bruksandan – hinder eller möjlighet? Rapport från en seminariereserie i Bergslagen*

detta från andra håll, i form av privat eller offentlig investering. Sedan är mindre företag mer känsliga än stora för vissa lagar och regler som till exempel anställningsskydd och turordningsregler.

Gemensamt för både stora och små företag är den snabba tillväxten inom tjänstesektorn. Trots att majoriteten av Sveriges export fortfarande består av varor, har tjänster och i synnerhet industriella tjänster ökat sin andel av den totala exporten.²³

Småföretag, krisens vinnare?

En slutsats från flera studier av nedläggning och kris är att det bästa sättet att bemöta nedläggning är initiativ med lokal bakgrund och förankring. Det är entreprenörskap. Områden med stark tradition av företagsamhet, som Gislaved, har helt enkelt flera ben att stå på, och invånarna verkar vara mer inställda på att klara sig själva.²⁴ Detsamma kan sägas om kommunerna i Hälsingland, som i snitt har haft en lägre arbetslöshet än de i Gästrikland under finanskrisen. Under ett av våra möten fick vi följande historia berättad för oss: "Om Hälsingen blir insnöad, ringer han grannen som skottar ut honom. Om Gästriken blir insnöad, ringer han först landstinget, sedan kommunen och till slut ringer han sin arbetsgivare och meddelar att han är sjuk när ingen kommer och skottar."

Gävle har en svag lokal företagsamhet. Enligt Svenskt Näringslivs årliga ranking av företagsklimat placerar sig kommunen som nummer 144 av 290 när det gäller företagande, och plats nummer 162 för nyföretagande 2009. Under slutet av 2009 och första halvan av 2010 hade emellertid nyföretagandet i Gävleborg ett uppsving, vilket är positivt. I en studie som jämför 1930-talskrisen med 1990-talskrisen betonar Nima Sanandaji att utvecklingen inom sysselsättningen gick trögt under den senare perioden. Samtidigt var båda kriser perioder då nya och innovativa företag startades och utvecklades. Det är därför viktigt att politiker nu i slutet av finanskrisen lär från tidigare perioder och skapar förutsättningar för att företag ska utvecklas och för att så många som möjligt ska få jobb.²⁵

Dock kom det en nedgång i juli 2010 jämfört med samma period året innan.²⁶ Det är därför alltför tidigt att säga om den senaste tidens ökning av nyföretagandet är ett resultat av finanskrisen och de nystartade bolagen i stor utsträckning är "levebrödsföretag", eller om vi nu kan förvänta oss en långsiktig ökning av nya, växande företag. Däremot kan man konstatera att Gävle har börjat från en låg nivå. Frågan är hur man kan skapa förutsättningar för ett företagsammare Gävle?

Hur skapar man en entreprenörskapsanda? Exempel från grannen

I en studie med titel "Här finns Gnosjöandan i Sverige" har Johan Klaesson och Martin Andersson analyserat vilka faktorer som utmärker Gnosjö-kommunerna och även

²³ Industrins Ekonomiska Råd 2008, "Ekonomi i omvandling. Näringsstruktur, konkurrenskraft och lönebildning"

²⁴ Isaksson 2008, "Gislaved och Söderhamn – konsten att komma igen när storindustrin flyttat ut"

²⁵ Sanandaji 2010, "Entreprenörer som går mot strömmen. Vad 90-talskrisens succéföretagare kan lära om dagens utmaningar"

²⁶ Gefle Dagblad, 25 augusti 2010

identifierat vilka kommuner i Sverige som delar de egenskaperna. Det som sticker ut är en hög andel små- och medelstora företag, hög sysselsättningsnivå kombinerat med låg sjukfrånvaro samt relativt låg utbildningsnivå.

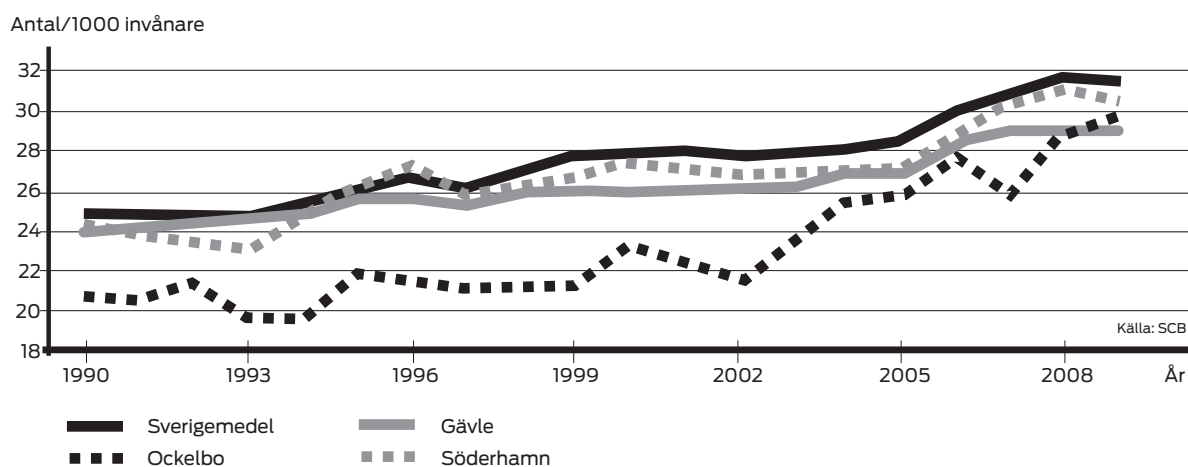
Situationen är ganska olik den i Gävle-trakten. Det kan i sin tur göra det svårare för invånare där att starta nya företag, eftersom de varken har mycket kunskap om företagande själv eller andra företagare i sina nätverk att lära av. Eftersom entreprenörsandan inte finns, följer naturligt frågan om hur den kan skapas.

Ett exempel på en plats där entreprenörsandan har utvecklats mycket de senare åren är Gävles grannkommun Ockelbo. Forskarna Niclas Cronsell och Johan Gaddefors har bland annat skrivit om "Ockelbo i omvandling". Medan det finns spår efter en företagartadition i kommunen, pekar också Cronsell och Gaddefors på inverkan av inflyttade entreprenörer. Dessa tog med sig andra perspektiv och såg kanske inte alla de hinder som andra påstod sig se. Entreprenörsandan kunde sedan sprida sig till flera andra i kommunen.²⁷

Ser man på Svenskt Näringslivs årliga ranking av företagsklimat i Sverige, var Ockelbo överlägset bäst placerad av alla Gävleborgs kommuner på plats 56. Trots att Ockelbo har flera egna problem och utmaningar, finns det något att lära därifrån. Vad som utmärker Ockelbo är den positiva inställningen som finns i kommunen gentemot företagande. I Gävle känns det ibland som att det är tvärtom.

Svenskt Näringslivs ranking måste självfallet tas med en nypa salt, och Ockelbo har pendlat en del de senaste åren. Resultatet är dock intressant, särskilt sett tillsammans med andra, mer objektiva faktorer som andel företagande de senaste tjugo åren, samt arbetslöshet de senaste fyra. Båda är illustrerade nedan, där Ockelbo jämförs med Sverigemedel, Gävle och Söderhamn. Där ser vi att företagandet i Ockelbo har stigit mycket, från en låg nivå, och att kommunen har klarat sig hyggligt under finanskrisen. Efter en ökning av arbetslösheten föll den igen under 2009. Motsatsen är Söderhamn, som drabbats hårt av nedläggningar under det senaste decenniet. Kommunen har sedan dess haft stora utmaningar.²⁸

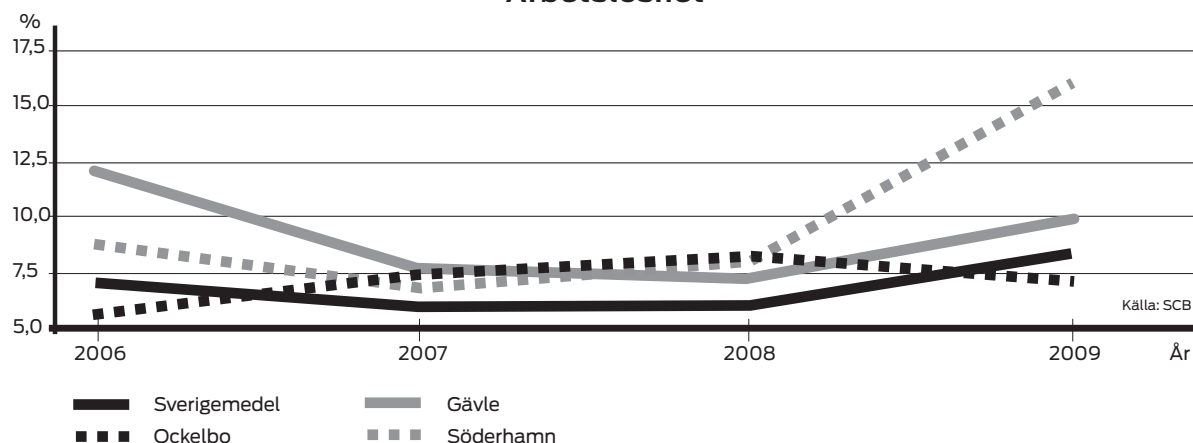
Företagande



²⁷ Cronsell & Gaddefors 2005, "Ockelbo i omvandling"

²⁸ Isaksson 2008

Arbetslöshet



Om vi återvänder till Ockelbo och ser vad som har ändrat sig mest de senaste åren, är det attityden till företagande. Allmänheten, kommunalpolitikerna, de kommunala tjänstemännen, lokala media och skolan – alla har en relativt god attityd till företagande. Enligt en av våra intervjuer är Ockelbo kommun snabb, effektiv och positiv i sitt bemötande av näringslivet.²⁹ Det är något som de har arbetat med och som har blivit bättre med åren. Med andra ord, samma utveckling går att få till stånd även på andra platser. Skillnaden är inte politisk, då både Ockelbo och Gävle har socialdemokratiska kommunalråd, eller geografisk, då båda ligger i Gästrikland. Den är möjligtvis historisk men definitivt attitydmässig.

²⁹ Cronsell & Gaddefors 2005, s. 50.

5 Politiker måste agera – men också låta bli

För att vända utvecklingen i en region krävs främst lokalt ledarskap. Samtidigt måste en del saker göras nationellt. Till exempel kan regeringen gynna små, innovativa företag genom förmånlig beskattning i de fall där man får ägarandel i företaget som arbetskompensation (optionsprogram).³⁰ En annan reform som stärker nya företag kan vara lägre arbetsgivaravgifter. Erfarenheter från tidigare regionalt sänkta arbetsgivaravgifter har inte skapat någon direkt effekt på sysselsättningen, men företagens ekonomi har stärkts. Lägre arbetsgivaravgift har därmed stimulerat nyföretagande samt gjort befintliga företag mer robusta.³¹

För det tredje kan staten göra investeringar i infrastruktur - vägnät, tåg, hamn och IT som gör det lättare att driva företag och som expanderar den lokala marknaden. Inom det området har Gävle redan goda förutsättningar, dock kan förbättringar tänkas som ökad kapacitet för lasttransport med tåg.

Den regionala utvecklingsplanen

Låt oss nu titta på regionen. Staten har traditionellt sätt varit ansvarig för regional utveckling i Sverige. De senare åren har vi dock sett en trend mot att regionerna tar mer ansvar. Länsstyrelserna har i många fall gett regionala styrorgan, till exempel kommunförbunden, ansvar och medel för att driva den här typen av frågor. Regionalisering har också framställts som en viktig komponent för att revitalisera olika delar av Sverige.³²

I Gävleborg ligger huvudansvaret för den regionala utvecklingen på Region Gävleborg. Regeringen har tagit fram en nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning för perioden 2007-2013. Mot bakgrund av den nationella strategin har Gävleborg även tagit fram en regional utvecklingsplan (RUP) för perioden 2009-2013. Region Gävleborg är ansvarig för planen och koordineringen av länets resurser för att nå de gemensamt uppsatta målen. Strategin är ett långt och innehållsrikt dokument, som omnämner flera viktiga områden. En SWOT³³-analys har gjorts av länet och det övergripande målet för perioden är att Gävleborg vid utgången av 2013 ska ha 280 000 invånare.

Det finns ett par anledningar till oro när man läser Gävleborgs RUP. Dels är strategin så omfattande och brett formulerad att den blir svår att följa. Det verkar som att länet ska

³⁰ Andersson 2004, "Den nya ekonomin. Skatter", s. 20-24.

³¹ Bennmarker, Mellander & Öckert (2009), "Är sänkta arbetsgivaravgifter ett effektivt sätt att öka sysselsättningen?", s. 5-18.

³² Se till exempel Lidström (red) 2009, "Kan norra Sverige regionaliseras? Beslutsprocesser och medborgarperspektiv"

³³ Styrkor, svagheter, möjligheter och hot (strengths, weaknesses, obstacles and threats.)

fokusera på alla områden samtidigt. Resultaten av en sådan strategi är sällan goda. Det andra orosmomentet är att strategin tycks överskatta vad det offentliga kan åstadkomma. Ett exempel som kanske mest beror på ett missförstånd är bland annat att RUP:en sätter upp "tolerans" som tillväxtfaktor, och definierar sedan tolerans som hur stor andel av länets befolkning som utgörs av kulturarbetare, utlandsfödda och homosexuella.³⁴ Ett annat exempel är att RUP:en verkar tro att det offentliga kan skapa kluster, när faktum är att politiker och tjänstemän bara kan skapa goda förutsättningar för klusterbildning.³⁵

Det är visserligen positivt om de regionala resurserna kan samlas för att man gemensamt skall kunna uppnå den vision man har för Gävleborg. Däremot kan man fråga sig hur lättillgänglig den visionen är för medborgarna i länet. Strategin lånar frekvent från forskningslitteraturen kring regional utveckling (triple helix, Richard Floridas triple T-modell et cetera) och använder många ord som man känner igen från Tillväxtverket, Vinnova och Näringsdepartementet, som kluster, innovationssystem, kreativitet och jämställdhet. Faran är därför att projekten som utgår från planen i sin tur kommer att utgå från en beskrivning av verkligheten hellre än den verklighet som man försöker påverka.

Kommunens roll

Kommunen har en viktig roll i arbetet för att ge Gävle en nystart. Eftersom det inte finns en stark företagsamhet i Gävle borde kommunen koncentrera sig på att skapa bättre förutsättningar för denna. Ett konkret sätt att göra detta är att stimulera näringslivet genom entreprenader, upphandlingar och genom att tillåta privata aktörer att utveckla företag även inom de branscher som traditionellt har varit dominerade av stat och kommun.

I Svenskt Näringslivs ranking finns två intressanta trender: Å ena sidan har Gävle alltid varit relativt sett bra på entreprenader. I 2010 års ranking kom kommunen på plats nummer 51. Å andra sidan landade Gävle på plats 281 av 290 när det gäller konkurrens från kommunens verksamheter mot de privata företagen. Med andra ord, kommunen ger relativt lite utrymme för det lokala näringslivet att utvecklas inom dessa sektorer. Detta påverkar inte enbart de direkt involverade företagen, utan hela företagsklimatet.

Låt oss nämna ett par konkreta exempel på aktiviteter som kommunen skulle kunna överföra till det lokala näringslivet. Det ena är Destination Gävle, den kommunala satsningen på marknadsföring. I fjol hade Destination Gävle 12 anställda och en budget på 8,8 miljoner kronor.³⁶ Skillnaden från tidigare är att man har samlat mer resurser som tidigare var mer utspridda. Möjligen var detta byråkratiskt sett en praktisk åtgärd, och det är mycket positivt att Gävle satsar på varumärkesbyggande – sedan länge är Hälsingland känd för sina gårdar och numera även för högklassigt kött. Men det tar inte det bort det faktum att det lokala näringslivet skulle kunde stimuleras genom att marknadsföringen i större grad hade upphandlats.

³⁴ Region Gävleborg 2009, s. 27.

³⁵ Se Ekstedt 2003, "Från idéer om ekonomisk utveckling till lokalt utvecklingsarbete i Norrlands inland"

³⁶ Arbetarbladet, 20 februari 2009

Ett annat exempel är Gävles företagsrådgivning. I dag finns den interkommunala företagsrådgivningen Etablera som under en längre tid har fått pengar från Regionförbundet Gävleborg och Nutek/Tillväxtverket. I en extern utredning till Näringsdepartementet daterad 2 februari 2009 dras slutsatsen att det finns en viss, men mycket begränsad undanträngning av privata aktörer på grund av den offentligt finansierade rådgivningen.³⁷ Forskningen är dock begränsad inom det området, och enligt en av våra informanter uppleves det motsatta lokalt. Utredningen slår även fast att det finns en viss överlappning mellan rådgivningsaktörer.³⁸

I Gävle finns även privat företagsrådgivning i form av Nyföretagarcentrum (NFC; också Jobs and Society) som grundades i Sverige 1985. NFC Gästrikland får finansiering från ett stort antal privata företag och organisationer. Enligt en rapport som togs fram år 2007 av Synovate (på beställning av NFC), har NFC:s verksamhet mycket positiva effekter.³⁹ Få företag har gått i konkurs (minde än en procent), vilket enligt vår källa är en bättre siffra än för jämförbara organisationer. En rapport från Entreprenörskapsspeglarna har jämfört de olika företagsrådgivningarna. Medan NFC får de bästa siffrorna för företagets nöjdhet, har ALMI de bästa resultaten när det gäller huruvida företagen sedan har gått i konkurs eller ej.⁴⁰ Kommunernas näringslivskontor får sämre resultat än ALMI och NFC när det gäller kundnöjdhet, medan UF och stödorganisationer vid högskolor och universitet får de bästa betygen i det avseendet.⁴¹

Ser vi på kostnadssidan bekräftas vår informants uttalande om att NFC driver en mer ekonomiskt effektiv verksamhet. NFC har en mycket mindre kostnad per företag än till exempel Coompanion och ALMI.⁴² Ser vi sedan på Gävle kan man också konstatera att NFC:s resurser är väldigt mycket mindre än Etableras. Medan NFC har haft en årlig budget på 400 000 kronor, har Etablera haft en finansiering på 8,6 miljoner den senaste tvåårsperioden. Konkurrens kan vara bra eftersom det ger företag möjlighet att välja den aktör som de tror kan ge bäst råd. I detta fall blir däremot konkurrensens villkor väldigt snedvridna på grund av skillnaden i resurser. NFC har med andra ord inte kunnat konkurrera med Etableras verksamhet.

Uppgifterna från NFC respektive Etablera är motstridiga och svåra att jämföra på ett bra sätt. Däremot anser vi att två slutsatser kan dras. Först att det är positivt att företag från näringslivet, och inte kommunala företag, ger råd till andra företag. De har trots allt konkreta erfarenheter som kommunen saknar. NFC:s koppling till näringslivet är därför ett bra sätt för företagare att bygga nätverk.

Vidare anser vi att det finns stora effektivitetsvinster, precis som inom många andra sektorer som tidigare har drivits inom stat och kommun, på att upphandla även den här typen av tjänster på den öppna marknaden. Dessutom riskerar kommunerna med stöd av Tillväxtverket att konkurrera ut de privata aktörerna som saknar detta stöd.

³⁷ Peter Kempinsky, Markus Burman, Moa Almerud & Christina Johannesson (2009), "Statligt finansierad företagsrådgivning. För fler och växande företag", s. 6

³⁸ Ibid.

³⁹ Synovate (2007), "Jobs and Society uppföljning 2007. Hur går det för kunderna?"

⁴⁰ Mikael Samuelsson (2008), "Företagens vänner: Vilka är de och vilken nytta gör de?", Entreprenörskapsspeglarna #3

⁴¹ Ibid., s. 3.

⁴² Peter Kempinsky, Markus Burman, Moa Almerud & Christina Johannesson 2009, s. 36-37.

Kommunala institutioner kan däremot ge konkret och bra rådgivning för hur byråkrati och bestämmelser skall hanteras och borde fokusera sina insatser på det. Slutsatsen är att det finns starka skäl för kommunen att ge mer plats åt privat företagsrådgivning.

Företagsamhet även in i kommunens kärna?

Precis som alla andra kommuner är Gävles viktigaste roll är att ge den bästa välfärden som den kan till sina invånare. Samhällsutvecklingen har däremot ändrat utseende och kraven på välfärden. Kommunen har fortfarande rätt att försäkra sig genom noggrann utvärdering av att välfärdens olika former håller en hög standard. Det finns också stor potential inom det som traditionellt tillhör kommunens kärnaktiviteter i Gävle. Både utifrån ett effektivitets- och ett valfrihetsperspektiv finns stora möjligheter både till bättre service för medborgarna samt att behålla och utveckla den kompetens som finns i regionen.

Friskolor är ett sådant sätt att utnyttja HiG:s inriktning på utbildningsvetenskap. I dag går redan många av Gävles elever i friskolor. Från 2002 växte andelen elever i friskolor snabbt från en mycket låg nivå. 2009 gick 18,4 procent av grundskoleeleverna i friskola (Sverigemedel 10,8) och 18,1 procent av gymnasieeleverna (Sverigemedel 21,7). Nu vill däremot Gävle kommun stoppa den här utvecklingen och säger därför nej till nya friskolor.⁴³

Utöver att kommunen nu säger nej till flera friskolor verkar det som att Lagen om valfrihetssystem (LOV) inte kommer att införas i Gävle kommun inom den närmaste framtiden. Lagen som ger vårdtagare rätt att själv välja leverantör av hemtjänst, ska utredas på nytt i kommunen innan kommunfullmäktige fattar beslut om eventuellt införande.⁴⁴ I detta ärende, liksom i godkännandet av nya friskolor, råder politisk oenighet.

Ovanstående exempel skall inte tas som ett allmänt underkännande av de verksamheter som kommunen driver. Gävle Energi är ett bolag som driver flera intressanta projekt i framkanten av den tekniska utvecklingen, till exempel ShoppingCircle som testar hur man kan förbättra förutsättningar för elbilar. De har också fått beröm för sitt samarbete med HiG både vad gäller utbildning och praktik.

Samtidigt kan man inte förvänta sig att näringslivet ska blomstra i en kommun där man är van vid att politiker och tjänstemän, snarare än medborgarna, tar ansvar för samt utvecklar service och nya idéer. Det är också rimligt att anta att konkurrens och mångfald i service kan öka kvalitén på serviceutbudet.

⁴³ Arbetarbladet, 4 juni 2010

⁴⁴ Arbetarbladet, 22 juni 2010

6 Drömmen om en batterifabrik

Med lågkonjunkturen och Ericssons nedläggning kan det verka som om Gävle i och med förlusten av en av regionens viktigaste arbetsgivare enbart har fått större utmaningar och fler arbetslösa. Det behöver inte nödvändigtvis vara sant, forskningen pekar på att nedläggning och avveckling inte bara är av ondo. Tvärtom, det är ofta en gyllene möjlighet för utveckling av nya idéer och produkter. Uttrycket ”kreativ förstörelse” som populariserades av nationalekonomen Joseph Schumpeter på 40-talet går i korthet ut på att en kris kan skapa nya idéer, nya företag och i förlängningen leda till en positiv utveckling. En kris tvingar också människor att omvärdera gamla sätt att lösa problem. I finanskrisens spår och efter Ericssons nedläggning borde det därför finnas goda möjligheter för en nystart för Gävle, vilken kan bryta de senaste årens stagnation.

Svensk historia är full av stora industrinedläggningar och dessa har bemötts på olika sätt. Några exempel på drabbade samhällen är Bengtsfors, Gislaved och Söderhamn. Det finns flera studier av hur sådana kriser har bemötts av offentliga aktörer,⁴⁵ som pekar på att det varken är en god idé att försöka rädda företag som hotas med nedläggning efter längre tid av kris, eller att försöka kompensera den nedlagda verksamheten med statliga ersättningsjobb. Jobben som räddas eller skapas försvinner ofta efter ett tag igen och då är det kris på nytt.

Det har heller inte ställts några högljudda krav på statliga ersättningsjobb i samband med Ericssons avveckling i Gävle.⁴⁶ Däremot har det i skrivande stund varit mycket fokus på Boston Power som eventuellt ska bygga en ny batterifabrik i Sverige. Gävle har i det sammanhanget omnämnts som en möjlig plats för fabriken. Anledningarna är flera, en uppenbar är att Ericssons nedläggning har resulterat i att det finns många människor med teknisk kompetens som kan arbeta vid en sådan fabrik. Gävle är dock inte ensamt i kampen om de gröna jobben. Förutom Tyskland och Kina har även Ludvika varit engagerat i processen.

Både den tyska och svenska regeringen har varit involverade i Boston Powers sökande efter en ny fabrikslokal. Enligt uttalanden från Boston Powers VD har dock Tyskland erbjudit ett generösare stöd till en eventuell etablering. Kansliråd Hans G Pettersson vid Näringsdepartementet har uttalat sig om att ”i regeringens politik ingår inte [att med stöd] locka till sig arbetsplatser”.⁴⁷

Regeringen har inte lika många verktyg som en del andra länder (till exempel Kina) för att dra till sig företagsetableringar. Några verktyg är rentav förbjudna av EU, men det finns andra. Tillväxtverkets regionala investeringsstöd ger möjlighet att ge stöd till etableringar i några av Gävles grannkommuner, som till exempel Hofors och Ockelbo, medan Gävle kommun ligger precis utanför gränsen för stödområdet. Däremot har

⁴⁵ Isaksson 2008; Skantze (2006), ”Konsten att överleva”; Studie om stora företagsnedläggningar i Europa och USA”

⁴⁶ Se exempelvis Arbetarbladet, 22 december 2009

⁴⁷ Arbetarbladet, 21 maj 2010

Energimyndigheten möjlighet att stödja utvecklingen av till exempel Elbilar, och har gjort det genom teknikparken Innovatum i Trollhättan. I det projektet har även Boston Power varit med som delägare.⁴⁸ Utöver det finns även andra källor till medfinansiering, som det statliga riskkapitalbolaget Fouriertransform som investerar i fordonsbranschen.⁴⁹

Men varför vill inte regeringen rädda Gävle?

Gävle har varit särskilt hårt drabbad av finanskrisen. Ändå har regeringen satsat på generella tilltag så som mer pengar till arbetsförmedlingen och vuxenutbildning. Gävle har inte fått något extraordinärt stöd, trots att en stor opinion tyckte att det här fanns en gyllene möjlighet att lägga pengar på ett framtidsprojekt.

Det kan vara frestande att ge särskilt fördelaktiga etableringsstöd till enskilda företag som Boston Power för att kompensera för Ericssons nedläggning, men det finns också anledning att vara försiktig. Faran är att ett kravlöst stöd till ett företag som inte har andra, bättre incitament att etablera sig i Gävle, snabbt kan gå förlorat. Om investeringskostnaderna för företag krymper och produktion lättare kan flyttas runt, kan ett företag som etablerar sig i Sverige i dag, flytta till Östeuropa eller Fjärran Östern om ett par år. Det finns flera exempel på att så kallade statliga ersättningsjobb har etablerats för att kompensera för stora nedläggningar, men att dessa sedan har lagts ner. Bengtsfors är ett sådant exempel,⁵⁰ Sollefteå ett annat. I dag finns det fortfarande en Facebook-grupp med titel "Ge oss Sollefteåbor våra statliga ersättningsjobb NU!!!"

Det finns exempel på att staten har lyckats i att med statligt stöd skapa flera arbetstillfällen och attrahera ökade investeringar.⁵¹ Problemet är dock att politiker inte vet bättre än andra hur den ekonomiska och teknologiska utvecklingen kommer att bli. Det är därför omöjligt att med säkerhet hitta vilka industrier som kommer att bli framtidens tillväxtmotor. Ett misslyckat exempel från Sverige är satsningen på vindturbiner på 1970-talet, men där statliga stöd gynnade de projekt som marknaden slutligen inte ville ha.⁵² Ett annat är företaget TWR som fick statligt investeringsstöd för att etablera sig i Bengtsfors efter Lears nedläggning. I dag är TWR nedlagt.⁵³

En annan studie som ser på regionalt investeringsstöd i Sverige i perioden 1990-1999 kan inte hitta någon positiv effekt på ekonomiskt resultat för de företag som mottog stöd. Företagen anställde inte fler människor än andra företag utan stöd under de flesta av åren.⁵⁴

Men Sverige kan inte konkurrera med lägre kostnader i allmänhet eller statlig intervention i synnerhet utan det måste ske med högre effektivitet och teknisk kompetens. Båda dessa fördelar har Gävle.

⁴⁸ SVT, 8 december 2009

⁴⁹ <http://www.fouriertransform.se/>

⁵⁰ Skantze 2006, s. 30-31.

⁵¹ Criscuolo, Martin, Overman & Van Reenen 2009, "The causal effects of an industrial policy"

⁵² Ulltveit-Moe 2008, "Live and let die -Industrial policy in a globalised world", s. 42.

⁵³ Christina Skantze 2006, s. 31.

⁵⁴ Ankarhem, Daunfeldt, Quoreshi & Rudholm 2010, "Do Regional Investment Grants Improve Firm Performance? Evidence from Sweden"

Exempel på det företagsamma Gävle finns

Det andra stora problemet med riktade insatser för vissa företag är att man glömmer alla andra. Målet bör inte vara att ersätta ett bruk med ett annat. Tvärtom är lärdomen från flera håll att en bredare palett av små och mellanstora företag är ett viktigt komplement till de stora företagen och att kluster av mindre företag kan ge dynamik och utveckling. Etablering av företag som Electroengine är ett sådant positivt exempel.⁵⁵ Därför borde regeringen främst koncentrera sig på att generellt sett göra det lättare för företag att etablera sig och driva produktion i Sverige. Världsbanken pekar redan på att Sverige har en effektiv byråkrati, och rankar Sverige som det 18:e bästa landet att driva företag i.⁵⁶ Men förbättringar kan ändå göras, särskilt med tanke på att våra grannländer Danmark och Norge finns på plats 6 respektive 10.

Självfallet är det positivt om Boston Power väljer Gävle och enligt beräkningar kan det betyda 600 nya jobb till regionen - jobb som det finns lokalt behov av. Detta kan dock ses i perspektivet att, enligt en rapport från Företagarna, RUT- och ROT-avdragen uppskattningsvis skapat 500 nya heltidsarbetstillfällen i Gävleborg.⁵⁷ En majoritet av dessa har skapats av ROT. Eftersom det är Skatteverket som betalar avdraget medan kommunen tar inkomstskatten, har dessa jobb varit mycket positiva för kommuner som Gävle – och många nya företag har etablerats.

En annan positiv och lovande utveckling är etableringen av Gefle Testteknik. Företaget är ett initiativ av personal från f.d. Ericsson, och kommer att arbeta med uppdragsbaserade mätningar och tester av avancerade elektroniska produkter. Utvecklingen är spännande av flera skäl. Inte bara har företaget redan skapat jobb till flera av de anställda som fick gå efter Ericssons nedläggning. Företaget finns också inom en snabbt växande sektor: den industriella tjänstesektorn. Företaget tar också tillvara den kompetens som fanns vid Ericsson och den som finns på HiG.

Enligt vår information har inte Ericsson gett någon direkt hjälp till de anställda med att utveckla nya projekt efter att fabriken har lagts ned, utan ger alla anställda en årslön som betalas ut oavsett om de hittar ett nytt jobb eller ej. Facket och media visade tidigt positivt intresse för den idé som så småningom blev Gefle Testteknik, medan det tog längre tid innan kommunen blev intresserad i projektet.

Kanske det mest positiva är att projektet har högt symbolvärde och kan ge inspiration till andra kollegor att börja egna projekt. Media har även rapporterat om ett annat företag som planeras att starta av tidigare Ericsson-anställda, detta inom IT-konsult.⁵⁸ Det krävs en mental omställning. Enligt en av våra informanter kan en sådan omställning bli svår på grund av den norrländska, kanske även svenska, inställningen att man inte "begriper hur kompetent man är." Men det är just med hög kompetens Sverige kan konkurrera i framtiden.

⁵⁵ Sveriges Radio, 8 juni 2010

⁵⁶ World Bank (2010), "Doing Business 2010"

⁵⁷ Företagarna (2010), "Två år med ROT och RUT"

⁵⁸ Gefle Dagblad, 25 juni 2010

Låt inte en bra kris gå till spillo

Alla turerna kring Ericsson är visserligen bara ett, men ett viktigt, exempel. Hösten 2008, då finanskrisen drog över landet, utsåg regeringen varselsamordnare för alla län. Deras roll blev att samordna olika aktörers insatser lokalt och regionalt mot varsel. Aktörerna var Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, ALMI, Nutek/Tillväxtverket, berörda kommuner och företag samt fackliga och ideella organisationer. Vidare fick de i uppdrag att för regeringen redovisa utvecklingen i berörda kommuner och län samt de hinder och behov som påträffats i arbetet. Slutligen skulle man sträva efter att identifiera och samordna gemensamma initiativ över länsgränserna samt insatser utifrån särskilda behov i vissa branscher eller industrier.

Enligt en av våra informanter började varselsamordningen med att föreslå en mycket lång rad åtgärder och satsningar. Detta kan också läsas i den första rapporten från varselsamordningen i Gävleborg till regeringen och statssekreterare Jöran Hägglund, daterat den 5:e december 2008. Hinder och behov som hade identifierats i den rapporten sträckte sig från satsning på högskolan, integration och mångfald, utveckling av infrastrukturen och olika miljöåtgärder till mer riskkapital och mer bidrag till kommuner och landsting.

Kraven fokuserade sedan på utbildning och kompetensutveckling och fler högskoleplatser. I ett möte med näringsdepartementet framfördes att man i Gävleborg haft goda erfarenheter av varselsamordningen. I högre utsträckning än i andra län har det i Gävleborg funnits en politisk mobilisering kring landshövdingen Barbro Holmberg och regionförbundets ordförande Per-Olof Svensson.

Den 19:e augusti 2010 offentliggjorde regeringen att varselsamordnarnas uppdrag nu var avslutat. Följande utdrag inledde pressmeddelandet från Näringsdepartementet: "Mot bakgrund av den rådande utvecklingen med en tydligare återhämtning i ekonomin, en kraftig minskning av varsel med minskad arbetslöshet och en sysselsättningsuppgång, gör regeringen bedömningen att de åtgärder som fortsatt krävs i första hand bör hanteras inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Med anledning av detta har regeringen idag beslutat om entledigande av uppdrag som regionala samordnare med anledning av varsel."

Enligt varselsamordningens rapport till regeringen den 2:a februari 2009 var "[d]e varsel som nu läggs är framför allt konjunkturrelaterade. När den vänder kommer företagen att behöva den arbetskraft som nu varslas." Det är en optimistisk tolkning av läget. Och i dagsläget är det en del varsel som hålls tillbaka, dock inte alla.

Ännu är det för tidigt att säga huruvida den politiska mobiliseringen kring finanskrisen har haft en positiv effekt eller inte. Det har dock gett möjlighet att tänka nytt, och ena olika aktörer kring en gemensam vision. Att finanskrisen är över kan inte bli en ursäkt för att lägga arbetet med strukturell och mental förändring åt sidan. Finanskrisen måste bli en nystart för kreativt tänkande och mobilisering av alla delar av samhället för att kunna ge Gävle den omstart kommunen så väl behöver – och har förutsättningar att få.

7 Förslag till policy

Kort sikt

1. Kommunen måste ha en aktiv politik för företagen, men inte vara så aktiv som företagare själv.

Gävle kommun måste ändra sig och bli mer företagsvänlig. I stället för att hålla tillbaka med lagen om valfrihet och driva marknadsföring borde kommunen öppna upp för fler privata företag. De saknas i Gävle.

2. Kommunen borde ge förutsättningar för mer utbildning i privat regi.

Eftersom Högskolan redan har en uppbyggd kompetens på området utbildningsvetenskap och didaktik borde kommunen stödja möjligheterna för fler företag inom utbildningssektorn. Entreprenöriella studenter vid högskolan borde ha möjlighet att omsätta kreativa idéer till verklighet. Det kan vara privatskolor, vuxenutbildning eller annan form för utbildning. Redan i dag är Sverige stor exportör av utbildning, genom till exempel EF Education.

3. Valfrihetsreformer borde inte vara valfria.

Trots att regeringen vill utöka människors valfrihet visar erfarenhet från kommuner som Gävle att dessa reformer inte implementeras förrän efter lång tid. LOV, lagen om friskolor och konkurrenslagen/lagen om offentlig privat konkurrens samt liknande reformer ger möjligheter för företagande på orter där det i dag finns lite av sådant.

4. Fyll Tillväxtverket med företagare.

Tillväxtverkets styrs för mycket av byråkratiska prioriteringar och alltför lite av företagslogik och visioner.

5. Opinionsledare i Gävle måste ändra tonläget i Gävle.

En samlad vision för Gävle som en framåtriktad, företagsam stad behövs. Tyvärr visar Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimat att det inte är så i dag. Det kräver hårt arbete att ändra opinionen, men det går!

Lång sikt

6. Högskolan måste lägga om fokus så att det anpassas till det lokala näringslivet.

HiG måste fokusera mer på att förse det lokala näringslivet med den högkompetenta arbetskraft som efterfrågas. Sen kan samverkan med näringslivet göra HiG till ett

ledande miljö inom de områden där näringslivet är ledande. Det kan skapa nya idéer, företag och jobb.

7. Kompetensen måste öka i Gävles industriproduktion.

Sverige kan inte konkurrera på bulk. Om produkten inte kräver tillräcklig kompetens, eller alternativt, om Gävle inte kan erbjuda den kompetensen, kan företaget flytta utomlands. Detta händer med Ericsson- det får inte hända med andra företag också. Gävle måste vara mest effektivt, best på kvalitet, och gärna även världsledande inom utvecklingen av gröna produkter.

8. För över mer av skattebasarna från statlig till lokal nivå.

En möjlig reform är att ge kommunerna större befogenhet att sätta egen fastighetsskatt. Det kan ge kommuner större utrymme till själva att definiera sin roll.

9. Hela eller delar av Gävle kan göras om till en såkallad Urban Enterprise Zone.

Kommunen, länet och staten kan med olika skatter och avgifter göra Gävle till en förmånlig plats att etablera nya företag. Sammansättningen av incitamenten borde vara sådana att de inte bara drar till sig befintliga företag, utan även gör det extra förmånligt att starta nya. Gävle behöver avdrag, heller än bidrag.

Referenser

Andersson, Krister (2004), "Den nya ekonomin. Skatter", Svenskt Näringsliv

Ankarhem, Mattias, Sven-Olof Daunfeldt, Shahiduzzaman Quoreshi & Niklas Rudholm (2010), "Do Regional Investment Grants Improve Firm Performance? Evidence from Sweden", Akademin Industri och Samhälle, Högskolan i Dalarna

Benmarker, Helge, Erik Mellander & Björn Öckert (2009), "Är sänkta arbetsgivaravgifter ett effektivt sätt att öka sysselsättningen?", i Ekonomisk Debatt, årg. 36, nr 1

Bergdahl, Ewa (1997), Bruksandan – hinder eller möjlighet? Rapport från en seminarierie i Bergslagen, Smedjebacken: Ekomuseum Bergslagen

CMA - Centrum för Marknadsanalys AB (2007), "Attitydundersökning - Gävleborg", augusti

Criscuolo, Chiara, Ralf Martin, Henry Overman & John Van Reenen (2009), "The causal effects of an industrial policy", <http://federation.ens.fr/ydepot/semin/texte0809/CAU2009OVE.pdf>

Cronsell, Niclas & Johan Gaddefors (2005), "Ockelbo i omvandling", Working paper no. 35, Gävle: Högskolan i Gävle

Ekstedt, Eskil (2003), "Från idéer om ekonomisk utveckling till lokalt utvecklingsarbete i Norrlands inland", i Eskil Ekstedt & Lars-Erik Wolvén (red), Relationsbyggande för ekonomisk utveckling; från idéer om ekonomisk utveckling till lokalt utvecklingsarbete i Norrlands inland, Stockholm: Arbetslivsinstitutet

Företagarna (2010), "Två år med ROT och RUT", augusti

Henrekson, Magnus (2001), "Institutionella förutsättningar för entreprenörskap och företagstillväxt", SSE/EFI Working Paper Series in Economics and Finance No 421, Handelshögskolan i Stockholm

HiG Högskolestyrelsen (2009), "Forsknings- och utbildningsstrategier för Högskolan i Gävle 2009 – 2012"

Industrins Ekonomiska Råd (2008), "Ekonomin i omvandling. Näringsstruktur, konkurrenskraft och lönebildning", februari

Isaksson, Pär (2008), "Gislaved och Söderhamn – konsten att komma igen när storindustrin flyttat ut", Underlagsrapport nr 7 till Globaliseringsrådet

- Johansson, Johan, Joakim Wincent & Håkan Ylinenpää (2007), "Triple-Helix-konceptet som funktionell modell eller retorisk återvändsgränd? En analys av rollförväntningar i Process-IT Innovations", i Staffan Laestadius, Cali Nuur & Håkan Ylinenpää (red), *Regional växtkraft i en global ekonomi*, Stockholm: Santérus förlag
- Kempinsky, Peter, Markus Burman, Moa Almerud & Christina Johannesson (2009), "Statligt finansierad företagsrådgivning. För fler och växande företag", Stockholm: FBA
- Laestadius, Staffan (2007), "Vinnväxtprogrammets teoretiska fundament", i Staffan Laestadius, Cali Nuur & Håkan Ylinenpää (red), *Regional växtkraft i en global ekonomi*, Stockholm: Santérus förlag
- Laestadius, Staffan & Cali Nuur (2007), "Regionalt innovationssystem som politisk praktik; en fallstudie av Triple Steelix", i Staffan Laestadius, Cali Nuur & Håkan Ylinenpää (red), *Regional växtkraft i en global ekonomi*, Stockholm: Santérus förlag
- Lidström, Anders (red) (2009), "Kan norra Sverige regionaliseras? Beslutsprocesser och medborgarperspektiv", *Forskningsrapporter i statsvetenskap vid Umeå universitet*, 2009:2
- Lundgren, Nils Gustav & Håkan Ylinenpää (2000), "Regional dynamik vid Bottenviken; en jämförande analys av utvecklingen i Norra Österbotten, Norrbotten, Uleåborg och Luleå", Centrum för utbildning och forskning inom samhällsvetenskap (CUFS), Luleå: Luleå Tekniska Universitet
- Läraryrket (2008), "Läraryrket- blir det något lyft för Sveriges lärare?", januari
- Putnam, Robert D. (1995), "Tuning In, Tuning Out: The Strange Disappearance of Social Capital in America", i *PS: Political Science and Politics*, vol. 28 (4)
- Region Gävleborg (2009), "Möjligheter nära dig. Regionalt utvecklingsprogram Gävleborg 2009-2013"
- Samuelsson, Mikael (2008), "Företagens vänner: Vilka är de och vilken nytta gör de?", *Entreprenörskapsspeglarna* #3
- Sanandaji, Nima (2010), "Entreprenörer som går mot strömmen. Vad 90-talskrisens succéföretagare kan lära om dagens utmaningar", FORES
- Sarasvathy, Saras D. (1998), *How do firms come to be? Towards the theory of the prefirm*, ph.d. thesis, Pittsburgh, PA: Carnegie Mellon University
- Sarasvathy, Saras D. (2001), "Causation and Effectuation: Toward a theoretical shift from economic inevitability to entrepreneurial contingency", i *Academy of Management Review*, vol. 26 (2)
- Skantze, Christina (2006), "Konsten att överleva"; Studie om stora företagsnedläggningar i Europa och USA", A2006:011, Östersund: Institutet för tillväxtpolitiska studier

Ulltveit-Moe, Karen Helene (2008), "Live and let die –Industrial policy in a globalised world", Expert report no. 22 to Sweden's globalisation council

World Bank (2010), "Doing Business 2010",
<http://www.doingbusiness.org/economyrankings/>

Media

Arbetsbladet, 20 februari 2009, <http://arbetsbladet.se/nyheter/gavle/1.538252-gavle-kommun-driver-egen-reklambyra->

Arbetsbladet, 22 december 2009, <http://arbetsbladet.se/nyheter/gavle/1.1667112-de-ska-fixa-nya-arbeten>

Arbetsbladet, 21 maj 2010, <http://arbetsbladet.se/nyheter/gavle/1.2042083-inget-statligt-stod-till-start-av-batterifabrik>

Arbetsbladet, 4 juni 2010, <http://arbetsbladet.se/nyheter/gavle/1.2075896-gavle-sager-nej-till-nya-friskolor>

Arbetsbladet, 22 juni 2010, <http://arbetsbladet.se/nyheter/gavle/1.2128176-stor-politisk-debatt-om-valfrihet>

Dagens Arbete, 8 December 2009,
<http://www.dagensarbete.se/home/da/home.NSF/unid/C2417123B5782354C12576860057F3B9?OpenDocument>

Dagens Samhälle, 15 april 2009, <http://www.dagenssamhalle.se/lista/sa-mycket-utnyttjades-laerarlyftet-9589>

Gefle Dagblad, 11 september 2008, <http://gd.se/nyheter/gavle/1.123907-rekord-i-ungforetagsamhet>

Gefle Dagblad, 13 februari 2010, <http://gd.se/nyheter/gavle/1.1810441-kinesiskaforetag-pa-vag-till-gavle>

Gefle Dagblad, 25 juni 2010,
<http://gd.se/nyheter/gavle/ericssonschockbesked/1.2116460-en-bra-losning-pa-problemet>

Gefle Dagblad, 25 augusti 2010, <http://gd.se/nyheter/gavle/1.2234058-farre-nyaforetag-i-lanet-under-juli-manad?m=print>

Sveriges Radio, 24 mars 2010,
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=99&artikel=3581022>

Sveriges Radio, 8 juni 2010

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=99&artikel=3768194>

SVT, 8 december 2009,

http://svt.se/2.22620/1.1805147/regeringen_vill_att_saab_gor_el-bilar

Intervjuer

Robert Andreen, grundare, Nordic Capital

Christer Asplund, vd, Place Invest

Lars Beckman, regionchef, Svenskt Näringsliv regionkontor Gävle

Jan Bjerkmann, senior cluster developer, Future Position X

Anna Blomqvist, projektledare, Genius Loci

Svante Brunåker, prorektor, Högskolan i Gävle

Lars Eldh, rådgivare och verksamhetsansvarig, Nyföretagarcentrum Gästrikland

Magnus Fransson, senior consultant, Bearing Consulting

Hubert Fromlet, adjungerad professor, Högskolan i Jönköping

Erik Hallsenius, ombudsman, Lärarförbundet

Joakim Hellbrant, samverkansofficer, Högskolan i Gävle

Stefan Klahr, vd, Teknikparken

Per Laurell, vd, Gävle Energi

Claus Popp Larsen, projektledare, Acreo AB

Peter Lundblad, vd, Ivar Lundh AB

Nils-Gustav Lundgren, professor, Luleå Tekniska Universitet

Peder Malmlöf, vd, Gefle Testteknik

Frank Nilsson, politisk sakkunnig, Näringsdepartementet

Anna Olofsson, enhetschef, Näringsdepartementet

Per Persson, chef för programkontoret Norra Mellansverige, Tillväxtverket

Mikael Samuelsson, vd, SSE Business Lab

Håkan Ylinenpää, professor, Luleå Tekniska Universitet



Om FORES

FORES är en ny tankesmedja som vill förändra. Globalisering och klimatförändring innebär utmaningar som kräver nya sätt att se på samhället. FORES ger debatten nya perspektiv, frimodiga idéer och positiv energi. Vi bygger nätverk av samhällsintresserade och experter. Tillsammans kan vi ta fram tydliga och konkreta förslag på lösningar för en hållbar framtid.